

טיפים בנושא קצבאות

להלן טיפים בתחום הפטור ממס בגין קצבאות:

טיפ 1: היוון קצבה בפטור עדיף על קבלת פטור על מענק הפרישה, בשל הגדלת הפטור בשיעור של 35%

1. התרשים שלהלן מתאר את הקשר בין הפטור על מענק פרישה לבין הפטור על הקצבה ועל היווניה. הנוסחה לקבלת פטור על קצבה ועל היווניה נקראת "נוסחת הקיזוז".

תרשים: קצבה פטורה ויתרה להיוון בפטור – נוסחת הקיזוז (במונחי שנת 2016)

הון פטור =	מכפיל המרה להון	פטור לקצבה
739,116	X 180	49% X 8,380 = 4,106
פחות: (מענקים פטורים צמודים) X 1.35		
פחות הון פטורה	xxx	[סכום להיוון בפטור]
פחות:	[משיכת היוון בפטור]	[משיכת היוון בפטור]
קצבה פטורה =	180	: יתרת הון פטורה לקצבה
		[יתרה להיוון בפטור]

אם כך, הפער המרבי לטובת היוון קצבה הוא בסך 258,691 ₪ -

$$[0.35 \times 739,116 = 258,691]$$

2. משמעות הנוסחה לעיל היא שמי שעומד לקבל קצבה גבוהה ומעל סף המס מוטב שיימנע מלקבל פטור על מענק פרישה כדי לזכות בהגדלת פטור בשיעור 35% על הקצבה או היוון קצבה.

טיפ 2: טיפ 2: מי שהגיע לגיל 67 וסך הכספים בקופת הגמל ממנה נמשכים הכספים, ובקופות גמל אחרות שאינן קופות לקצבה, אינם עולים על "סכום הצבירה המזערי" 91,813 ₪¹ - רשאי למשוך את כל הכספים באופן חד פעמי ולכן יש לעקוב אחר סכום ההפקדות בקופה למי שמתקרב לגיל זה

1. מי שהגיע לגיל 67 רשאי למשוך את הסכום שנצבר לתשלום קצבה באופן חד פעמי בהתמלא מספר תנאים מצטברים:

- אם הסכום שנצבר בכל קופות הגמל² אינו עולה על סכום הצבירה המזערי כמשמעותו בסעיף 23(ה) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן - חוק הפיקוח על קופות גמל);
- לא משולמת לו קצבה מקופת גמל משלמת שאינה קרן ותיקה, ואם משולמת לו קצבה כאמור, סך הקצבאות המשולמות לו מהקופה האמורה, ומקופות משלמות אחרות בתוספת פנסיה תקציבית, עולה על סכום הקצבה המזערי³.

¹ הסכום 91,813 ₪ בתוקף החל מ-1.3.16.

² כל קופות הגמל משמעותן, קופת הגמל שממנה נמשכים הכספים, קופת גמל לא משלמת אחרת וקופת גמל משלמת שאינה קרן ותיקה. ראו סעיף 23(א)(1)(ב)(3) לחוק הפיקוח על קופות הגמל.

³ "סכום הקצבה המזערי" כמשמעותו בסעיף 23(ה) לחוק הפיקוח על קופות הגמל החל מ-1.3.16. עומד על 4,418 ₪.

2. המועד להיוון קצבה הוא בסמוך למועד לקבלת הקצבה, אולם אין מגבלה למשך אותו גם לאחר קבלת הקצבה ולא דווקא בגיל 67, אלא אפשר גם במועד מאוחר יותר.

3. מאחר שהמבחן של "סכום הצבירה המזערי" פועל באופן של "הכל או לא כלום", יש לעקוב אחר הסכומים שבקופה. כך, למשל, מי שקרוב לגיל פרישה ונצבר לו בכל קופות הקצבה סכום של 90,000 ₪ והוא התכוון להפקיד 5,000 ₪ נוספים, שיימנע מלעשות כן, כי אחרת הסכום יגלוש מעבר לסכום הצבירה המזערי והוא לא יוכל למושכו באופן מייד.

4. לפי חוזר מס הכנסה 2/13 בנושא תיקון 190 לפקודה¹ "משיכה של סכום צבירה מזערי תחשב כמשיכה כדין, ולעניין דיני המס יראו את סכום המשיכה כהיוון קצבה אם היחיד עומד בכל התנאים...". אם כך, הוא זכאי לפטור לפי סעיף 9א(ה) לפקודה.

טיפ 3: מי שהגיע לגיל 60 ופרש מעבודה ומכל עיסוק ונצבר לו בקופה לקצבה סכום שאינו עולה על התקרה של כ-40,000 ש"ח² יכול למושכו כהיוון קצבה

להלן המאפיינים של משיכת כספים מקופה לקצבה על ידי עמית שכיר ועמית עצמאי שהגיעו לגיל 60:

משיכת כספים מקופת גמל לקצבה אצל עמית שכיר שמלאו 60 שנה³

תנאים למשיכה ⁴	תקנות לאישור ולניהול קופות גמל ⁵
קרן שאינה ותיקה תשלם לפי תקנונה לאחר פרישה מעבודה את כל הסכום שנותר בה. אם פחת סכום הקצבה החודשית שהוא זכאי לה מ-5% מסכום שכר המינימום לחודש [4,825 x 5% = 241]	תקנה 34(ה)

¹ סעיף 5.2.2 לחוזר מס הכנסה 2/2013 מיום 27.5.13 בנושא: "תיקון 190 לפקודה - הוראות סעיף 9א למתן פטור על הקצבה המזכה", האתר המשפטי **מסוקס**.

² התקרה מתייחסת לסכום שהקצבה ממנו אינו עולה על 5% משכר המינימום. מאחר ששכר המינימום החל בחודש יולי 2016 מגיע לסך 4,825 ₪, ובהתבסס על מקדם המרה של 180, ניתן לאמוד את הסכום שניתן למשוך כך: $43,425 = 4,825 \times 180 \times 5\%$.

³ בקרן ותיקה לגבי אישה – אם מלאו לה 55 שנים לפחות.

⁴ הסכום שנמשך ייחשב כהיוון קצבה וכל עוד המשיכה נעשתה לפני גיל פרישה הוא חייב במס לפי סעיף 2(5) לפקודה. מגיל פרישה ומעלה יחול פטור לפי סעיף 9א לפקודה.

⁵ תקנה 34(ה) קובעת:

"(ה) קופת גמל לקצבה שאינה קרן ותיקה, תשלם לעמית שכיר לפי תקנונה, לאחר פרישתו מעבודתו כתוצאה מפטורין או התפטרות, את כל הסכום שנותר בה, אם מלאו לו 60 שנים לפחות, ואם פחת סכום הקצבה החודשית שהוא זכאי לה מ-5% מסכום שכר המינימום לחודש, לפי חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987; שילמה הקופה כאמור, יראו לענין חבות המס את הסכום ששולם כהיוון קצבה."

משיכת כספים מקופת גמל לקצבה אצל עמית עצמאי שמלאו 60 שנה¹

תקנות לאישור ולניהול קו"ג	תנאים למשיכה	פטור ממס
תקנה 38(ד1)	ניתן למשוך את כל הסכום שנותר בה אם התקיימו כל אלה:	הסכום ייחשב להיוון קצבה. אם נתקבל לפני גיל פרישה – יחוייב במס. אם התקבל לאחר גיל פרישה יחולו כללי הפטור לפי סעיף 9א לפקודה
תקנה 38(ד1)(2)	1. הקצבה החודשית מכל קופות הגמל לקצבה , שבהן הוא עמית, הן פחות מ-5% משכר המינימום לחודש [4,825 x 5% = 241]	
תקנה 38(ד1)(3)	2. לעמית אין הכנסות לפי סעיפים 2(1) או 2(2) לפקודה	

הסכום שניתן למשיכה נאמד ב-43,425 ש"ח כדלקמן: $4,825 \times 180 = 43,425$ ש"ח x 5% דהיינו, מכפלת 5% בשכר המינימום (בתקופת החל מחודש יולי 2016) ובמכפיל המרה להון 180.

מי שהגיע לגיל פרישה זכאי לפטור על סכום זה שייחשב להיוון קצבה בהתאם לסעיף 9א(ה) לפקודה.

מי שמתחת לגיל הפרישה (62 באשה ו-67 בגבר) ואין לו הכנסות אחרות לא יתחייב על סכום זה במס בהיותו מתחת לסף המס.

טיפ 4: דחיית קבלת פטור לגבי קבלת קצבה קטנה אשר תשלול היוון לגבי קצבה גבוהה יותר מקופה אחרת

סעיף 9א(ה) עוסק בהיוון קצבה וקובע:

"(ה) (1) סכום שקיבל יחיד עקב היוון קצבאות - פטור ממס עד לסכום כולל שלא יעלה על 67% ממכפלת תקרת הקצבה המזכה במכפיל ההמרה להון, ואם קיבל היחיד מענקים פטורים כאמור בסעיף קטן (ג) - עד ליתרת ההון הפטורה כהגדרתה בסעיף הקטן האמור, ובלבד שהיחיד הגיש לפקיד השומה בקשה לקבלת פטור על סכום מהוון לפי פסקה זו, בטופס שקבע המנהל, לא יאוחר מתום 90 ימים מהיום שבו ניתן לו לראשונה פטור ממס בשל קצבה מזכה לפי סעיף זה."

הסיפא מתנה את ההיוון בכך ש-:

"היחיד הגיש לפקיד השומה בקשה לקבלת פטור על סכום מהוון לפי פסקה זו, בטופס שקבע המנהל, לא יאוחר מתום 90 ימים מהיום שבו ניתן לו לראשונה פטור ממס בשל קצבה מזכה לפי סעיף זה." (הדגשה שלנו)

כלומר, על הנישום שהגיע לגיל פרישה לבחור להוון לגבי קצבה אחת בלבד, הראשונה שקיבל בפטור.

משכך, טוב יעשה הנישום אם יוותר על הפטור לגבי קצבה נמוכה מאחת הקופות שקיבל ויבחר לבצע את היוון הקצבה לגבי סכום גדול יותר של קצבה בקופה אחרת.

¹ בקרן ותיקה לגבי אישה – אם מלאו לה 55 שנים לפחות.

טיפ 5: מי שטרם השקיע בקופת גמל לקצבה ישקול הפקדה בקופה לקצבה בשל הקלות המס הניתנות לפי סעיף 45א ו-47 לפקודה מחד, ובשל הפטור במשיכת קצבה

הדבר נכון בעיקר כאשר הקלות המס הן אפקטיביות לנישום בשל קיום הכנסה חייבת גבוהה, מחד, ומאידך כאשר פטור זה על קצבה בשיעור הולך ועולה טרם מוצה על ידו (פטור בשיעור 49% בשנים 2016-2019, פטור בשיעור 52% בשנים 2020-2024 ומשנת 2025 ואילך - 67%).

יודגש, שתחומי הפטור על הכנסה מתשואה על השקעה הלכו והצטמצמו עם השנים וכיום מוטל מס בשוק ההון על רווח ממכירת ניירות ערך ועל ריבית על פקדונות.

בין התחומים שנותרו כפטורי מס¹:

1. השכרה למגורים על ידי יחיד עד תקרה שנקבעה;
2. ריבית לפי סעיפים 125ד-125ו בסכומים קצובים ובעיקר למבוגרים;
3. מכירת מטלטלין לשימוש אישי;
4. הכנסה עד לסף המס;
5. פטור על קצבה מזכה כאמור.
6. הפקדה בקרן השתלמות².

ובכן, מישור הפטור על קצבה מזכה הוא אחד מהתחומים הבודדים שעדיין נותרו כפטורי מס (באופן חלקי, כאמור) וחבל להחמיץ הפקדה בו, מה גם שההפקדות בקופה לקצבה זוכות להקלות מס³.

טיפ 6: חריגה מתחום 32 השנה שבהגדרת "מענקים פטורים בסעיף 9א(ג)(1) לפקודה

נוסחת הקיזוז פועלת לגבי "מענקים פטורים" כמשמעותם בסעיף 9א(ג)(1) לפקודה, דהיינו "סכום המענקים הפטורים לפי סעיף 9א(א)(א) שקיבל יחיד בעד שנות עבודתו שקדמו לגיל הזכאות, ולא יותר מ-32 שנות עבודה, ..." כלומר, צעיר שגילו נמוך מ-35, למשל, אשר מתכוון לעבוד ברצף עד גיל 67, פרש ממקום עבודתו ומקבל מענק פרישה יעדיף, מן הסתם, לא לוותר על הפטור משום שלאחר 32 שנות עבודה מגיל 35 עד גיל 67, לא יובא בחשבון הפטור ממענק פרישה שקיבל משום שמענק זה לא ייכלל ב"מענקים הפטורים" כמשמעותם בסעיף 9א(ג)(1) לפקודה⁴.

"גיל הזכאות" מוגדר בסעיף 9א(א) לפקודה כ"גיל הפרישה או הגיל שבו החל יחיד לקבל קצבה מזכה, כולה או חלקה, לפי המאוחר". אם כך, גיל הזכאות יכול גם להיות גבוה יותר, ככל שהנישום ממשיך לעבוד לאחר גיל 67. למשל, מי שממשיך לעבוד עד גיל 72 ורק אז מתחיל לקבל קצבה או להוון קצבה, גיל הזכאות יהיה 72 ואז, אם עבד ברצף כל השנים, יכול היה לקבל מענק פרישה פטור בגין שנות עבודתו עד גיל 40 (40 = 72 - 32).

¹ ראו הנושא: "היכן ישקיע היחיד כדי למזער את שיעור המס?" מ' כהן - י' אילוז תכנוני מס עמ' 1351 והאתר המשפטי מסטקס.

² ראו הרחבה בנושא: "קרן השתלמות - תכנון הפקדות ומשיכות" תכנוני מס עמ' 5501 ובאתר המשפטי מסטקס.

³ ראו הרחבה מ' כהן - י' אילוז תכנוני מס עמ' 5415-5420, 5431-5440 ובאתר המשפטי מסטקס.

⁴ לגבי החלק החייב של מענק הפרישה יבקש לבצע פריסה במידה שזו עשויה להיות מועילה.

מבלי שזה ייכלל בהגדרת "מענקים פטורים" ומבלי שיפגע בפטור המרבי בהיוון הקצבה.

שילוב המענק הפטור בתוך נוסחת הקיזוז לעיל נעשה כאמור רק אם טרם חלפו 32 שנה מאז קיבל את מענק הפרישה הפטור, כאמור. זוהי שאלה של "הכל או לא כלום". כלומר, אם חלפו 31 שנה לפני גיל הזכאות, ייכלל מענק הפרישה הפטור בנוסחת הקיזוז ואם חלפו 33 שנה לפני גיל הזכאות לא ייכלל מענק הפרישה הפטור בנוסחת הקיזוז. אולם ראינו שגיל הזכאות ניתן לתזוזה. כלומר, מי שהגיע לגיל 67 וממשיך לעבוד עוד 3 שנים למשל, גיל הזכאות יהיה 70. כאמור, מדידת תקופת 32 שנה אחורנית היא מגיל הזכאות. משכך, מי שמתלבט בקשר למועד פרישתו והגיע לגיל 67, יבדוק מה מספר השנים שחלפו מאז קיבל מענק פטור. אם חלפו למשל, רק שלושים ואחת שנים, יש בידו לעבוד שנה נוספת ומשהו ולהזיז את גיל הזכאות באופן שהמענק הפטור שקיבל לא ייכלל בנוסחת הקיזוז.¹

דוגמא: תכנון להימנע מפגיעה בעתיד מנוסחת הקיזוז

שלמה הוא בן 50 ועבד 25 שנה אצל מעביד א' שם קיבל מענק פרישה בסך 500,000 ₪. מתוכו הוא מייעד 400,000 ₪ לקצבה. את השאר הוא בוחר למשוך תוך ניצול פטור מרבי מבלי להיפגע מנוסחת הקיזוז.

נדרש:

- לחשב את הסכום שאם יימשך במועד הפרישה לא ייפגע מנוסחת הקיזוז.
- כיצד תהיה ההשפעה אם עד גיל הזכאות יצבור רק 30 שנות עבודה?

פתרון

א. מגיל 51 ועד גיל 67 יצבור שלמה עוד 17 שנה בנוסף ל-25 השנים שכבר צבר ובסך הכל 42 שנים. כלומר, הוא יכול למשוך מענק פרישה נוסף עבור 10 שנים מבלי שנוסחת הקיזוז תפגע בו, משום שהגדרת "מענקים פטורים" כוללת רק 32 שנות עבודה - $[42 - 32 = 10]$.

יתרת המענק שלא הועיד לקצבה היא $500,000 - 400,000 = 100,000$

חלק המענק הפטור לשנה $4,000 = 100,000 / 25$ שנה : סכום זה נמוך מתקרת הפטור. הסכום שניתן למשוך בפטור מבלי שייפגע מנוסחת הקיזוז $10 \times 4,000 = 40,000$ שנים². בהנחה ששלמה אכן יעבוד עד גיל 67, יהנה מפטור זה על המענק מבלי שייפגע מנוסחת הקיזוז.

על 60,000 ₪ ישלם מס.

ב. אם עד גיל הזכאות יצבור רק 30 שנות עבודה (כלומר, יעבוד רק עד גיל 55), הרי שמענק הפרישה בגין השנתיים החסרות יפגעו בפטור על הקצבה וייחשבו כמענקים פטורים. יתרת ההון הפטורה תפחת ב-10,800 $[10,800 = 1.35 \times 2 \times 4,000]$. סכום זה יוצמד ממועד קבלת המענק ועד חודש ינואר של השנה בה החל לקבל לראשונה קצבה.

¹ יודגש, שאת גיל הזכאות ניתן להזיז רק קדימה ולא אחורה, שכן גיל הזכאות מתחיל בגיל הפרישה ולא לפני כן.
² כזכור, 10 שנים אלו מקורם בשנות העבודה העודפות על 32 שנה $[42 - 32 = 10]$. שנים עודפות אלו לא יילקחו בחשבון כ"מענק פטורים".

מענקים פטורים בנחות הבטחון

כידוע, מענקי פרישה שמקבלים לפי חוקי הגמלאות פורשי צה"ל, המשטרה, שב"ס ושירותי הביטחון אינם נכללים ב"מענקים הפטורים" בהתאם לאמור בסעיף 9א(ג) לפקודה. ברם, מענקים אחרים שמקבלים פורשים אלו כגון פדיון ימי מחלה ומענקי הסתגלות יבואו בגדר "מענקים פטורים". כמו כן, לא יבואו בכלל "המענקים הפטורים" גם מענקי פרישה, אשר שולמו למי שפרש עקב נכות צמיתה בדרגה של 75% או יותר.